

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Тема: _____

Економічний аналіз діяльності підприємства

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма 6.051.00.06 «Економіка і бізнес»

Завідувач кафедри: _____ */Карінцева О.І./*

Керівник роботи: _____ */ Мазін Ю.О./*

Виконавець: _____ */Деревянченко І.В/
П.І.Б.*

Група: _____ *Едн-71О_
шифр*

Суми 2021

Зміст

Реферат.....	3
Вступ	4
1. Дослідження теоретичних основ аналізу.....	6
1.1 Поняття та принципи економічного аналізу.....	6
1.2 Аналіз обсягу виробництва продукції	8
1.3 Аналіз використання фінансових ресурсів підприємства	10
2. Діагностика діяльності ТДВ „Охтирський хлібокомбінат”	13
2.1 Характеристика хлібокомбінату.....	13
2.2 Діагностика майнового стану підприємства.....	14
3. Аналіз фінансових показників стану ТДВ „Охтирський хлібокомбінат”	18
3.1 Аналіз ділової активності підприємства.....	18
3.2. Аналіз рентабельності підприємства.....	21
3.3. Аналіз фінансової стійкості підприємства.....	26
3.4. Аналіз ліквідності (платоспроможності) підприємства	30
Висновки	33
Перелік використаних джерел	34

Реферат

Кваліфікаційна робота містить 33 сторінок тексту; 3 розділа; 7 рисунків; 2 таблиць; 33 формули, перелік літератури складається з 48 джерел.

Мета кваліфікаційної роботи вивчення характерних особливостей аналізу оцінки господарської діяльності на прикладі конкретного підприємства.

Об'єкт дослідження – показники господарської діяльності ТДВ „Охтирський хлібокомбінат”.

Метод дослідження – аналіз, порівнювання, табличний та графічний методи представлення даних та матеріала.

У першому розділі роботи “ Дослідження теоретичних основ аналізу ” – розглядаються поняття і принципи економічного аналізу, досліджено методи та методика аналізу господарської діяльності.

У другому розділі “ Діагностика діяльності ТДВ „Охтирський хлібокомбінат”” - наведена коротка характеристика об'єкта дослідження, проаналізовано майновий стан підприємства.

У третьому розділі “ Аналіз фінансових показників стану ТДВ „Охтирський хлібокомбінат”” – проведено аналіз його діяльності по показникам ділової активності, рентабельності, фінансової стійкості та ліквідності.

Ключові слова: економічний аналіз, господарська діяльність, обсяги виробництва, основні засоби, заробітна плата, фінансовий стан, коефіцієнт, заборгованість, оборотні кошти, витрати, рентабельність.

Вступ

Варто наголосити на можливостях економічного аналізу як засобу, який сприяє управлінню підприємством. Будь-яке управління складається з двох етапів. На першому на підставі відповідної інформації та її аналітичного опрацювання оцінюють стан і динаміку того чи іншого процесу, на другому, якщо аналіз визначить необхідність втручання з метою зміни якихось параметрів у процесі, — приймається відповідне управлінське рішення. Аналітик може підготувати для менеджера навіть проект цього рішення. Причому на такі рішення впливають як внутрішні фактори, що пов'язані безпосередньо з самим підприємством, так і зовнішні, що обумовлені особливостями розвитку та трансформаційними процесами економіки [21, 23, 25, 26, 28, 29, 30, 31].

В умовах ринкових відносин система планування всередині підприємства зберігається, але змінюються його обсяги і деякі підходи. Економічний аналіз забезпечує необхідне обґрунтування планових показників, оскільки його оцінки досягнутого рівня виробництва та витрачання ресурсів, з одного боку, і попиту, ринкових цін та ефективності роботи — з іншого, є основою планування діяльності підприємства [19, 20, 22, 24, 27].

Перед економічним аналізом з самого початку були поставлені такі завдання:

- 1) оцінювання діяльності підприємства, його виробничих та інших підрозділів, окремих явищ і показників;
- 2) виявлення і визначення величини внутрішньогосподарських резервів.

Згодом життя висувало й інші завдання, розв'язання яких сприяло виникненню нових розділів і напрямів у розвитку даного курсу. Найважливіше серед них — сприяння оперативному управлінню підприємством і поточному контролю. Це, зокрема, зумовило появу оперативного аналізу.

В даний час, внаслідок значної різноманітності видів і напрямів економічного аналізу виникає потреба в класифікації видів аналізу. Однією із

загально визнаних ознак групування є поділ окремих видів аналізу залежно від часу проведення. Виходячи з цього виділяють такі види аналізу: наступний (ретроспективний), оперативний та попередній.

Мета дипломної роботи вивчення характерних особливостей аналізу оцінки господарської діяльності на прикладі конкретного підприємства. Основними задачами даної роботи є: розгляд теоретичних основ економічного аналізу, детальне вивчення методичних підходів до аналізу показників обсягів виробництва продукції та використання фінансових ресурсів підприємства, а також проаналізувати господарську діяльність на прикладі ТДВ „Охтирський хлібокомбінат” .

1. Дослідження теоретичних основ аналізу

1.1 Поняття та принципи економічного аналізу

Виробничі і економічні процеси на підприємстві, а також загальні результати функціонування підприємства повинні контролюватися. Це виконується постійним контролем адміністрації підприємства за виконанням планових показників, організаційних заходів, виробничих інструкцій і т. п. за рахунок аналітичної обробки поточної інформації, що характеризує виробничу і економічну діяльність підприємства. Наступною формою контролю є аудит фінансово-господарської діяльності підприємства, який здійснюється в якості ревізії та може виконуватися як податковою адміністрацією, так і аудиторськими фірмами за дорученням, наприклад, наглядової ради. Цей контроль базується на основі аналізу даних про роботу компанії.

Під метою економічного аналізу слід вбачати дослідження результатів діяльності підприємства, визначення величини впливу факторів на їх показники ефективності, з метою виявлення недоліків і застережень в майбутньому, а також впровадження заходів, що спрямовані на відновлення або зростання обсягів виробництва та продажів, з подальшим підвищенням ефективності діяльності .

Аналіз - це процес розкладання предметів або явищ на складові частини або ознаки. В результаті з'являється можливість для більш глибокого дослідження складу, зв'язків, ознак предметів і явищ. Процес аналізу (розкладання) повинен проводитися за визначеними правилами (принципам).

Принципи
проведення
аналізу

1. Поділ предметів або явищ має враховувати існуючі закономірності, склад, внутрішні кордони, зв'язки, функції.

2. Послідовне, поетапне відокремлення частин, властивостей від предмета

3. Принцип основної ланки. Окремі частини, компоненти цілого відіграють не однакову роль у його функціонуванні. Серед них обов'язково знайдеться один або кілька, які формують сутність предмета, його якісну ознаку.

4. Принцип ієрархії. Врахування системної побудови предмета або систем

5. Визначає межі аналізу, ступінь його можливого поглиблення. Кінцева зупинка в дослідженні звичайно пов'язується з найпростішими елементами системи, які при цьому зберігають загальні властивості всієї сукупності. Так, товар є найпростішим елементом економічної системи.

6. Вибір форми аналізу. Загальновідомі такі форми аналізу: хімічний, математичний, економічний, спектральний, структурний, психоаналіз

- Рис. 1..1 Принципи проведення аналізу

1.2 Аналіз обсягу виробництва продукції

В нових економічних умовах господарювання всі підприємства отримали повну оперативну самостійність у визначенні, яку продукцію і скільки випускати, з ким співпрацювати і кому продавати виготовлені вироби, як організувати і головне планувати всі виробничі процеси в повному обсязі. Таким чином, свобода дій для компанії дає можливість старанно врахувати потенційний об'єм ринку, кон'юнктуру ринку на перспективу та відповідно потреби з якими зіштовхнеться підприємство у майбутньому.

Вірна обрана стратегія виробництва (обсяг випуску та реалізації продукції) можуть забезпечити бажаний обсяг доходу і відповідно прибутку.

На підприємстві в процесі аналізу виробничої діяльності враховують актуальними можуть бути ряд питань (див. рис. 1.2), на які треба відповісти керівництву компанії.

Питання, що враховуються при аналізі виробничої діяльності

1. якість планування виробництва, напруженість та обґрунтованість планів діяльності як підприємства в цілому, так і його окремих виробничих підрозділів.

2. оцінку виконання планів виробництва, постачання та реалізації продукції, динаміки обсягів виробництва

3. визначення основних факторів, що впливали на загальні обсяги виробництва протягом останніх років, і зокрема у звітному періоді.

4. взаємозв'язок і взаємозумовленість показників обсягу виробництва, реалізації, асортименту, якості виробів тощо

5. визначення внутрішньогосподарських резервів зростання обсягів випуску продукції та реалізації, а також розробку заходів щодо їх використання

- Рис. 1.2 Питання, що враховуються при аналізі виробничої діяльності

В загальні, аналіз починається з оцінки виконання загального виробничого плану по основних виробничих ділянках; і щоб він був кратний по виробництву та реалізації по місяцях і кварталах в звітньому періоду. Потім визначають причини можливих збоїв і відповідальних за них осіб.

При аналізі динаміки обсягів виробництва, спочатку, обов'язково виявляють причини та тенденції, і виділяють ті, які діяли на загальноекономічному рівні, тобто зовні. Далі уважно розглядаються внутрішні чинники. Так, наприклад, збільшення доходу фірми за рахунок збільшення обсягу виробництва можна за рахунок використання більш дорогих матеріалів і, відповідно, більш великої ціни на продукцію, або, навпаки, збільшення дешевших компонентів в складі товару, а збережені ресурси спрямовують на випуск додаткової продукції.

Обрахунок показників виконання асортиментного плану проводиться трьома способами.

Перший називається «методом малих чисел», зміст якого полягає у виборі меншого з двох значень, тобто береться реальне значення, але з умовою що воно не перевищує заплановане значення.

За другим способом за загальний показник приймається найнижчий відсоток дотримання плану серед усіх продуктів, тобто 50% (коефіцієнт - 0,5).

Третій метод пропонує знайти пропорцію кількості виробів, відсоток плану що виконано і кількість запланованих позицій. Даний показник відноситься до асортименту продукції, і тому у нього назва – це коефіцієнт номенклатурності.

Для завершення аналізу виробництва продукції необхідно оцінити роботу з підготовки нових видів зразків продукції до процесу виробництва і стан досліджень та розробок, що в цілому може стати запорукою майбутнього успіху компанії.

1.3 Аналіз використання фінансових ресурсів підприємства

Фінансове становище можна охарактеризувати системою показників, які представлені у фінансовому плані, а також в оперативному та бухгалтерському обліках та звітах компанії.

При проведенні аналізу фінансового стану використовують наступні методи:

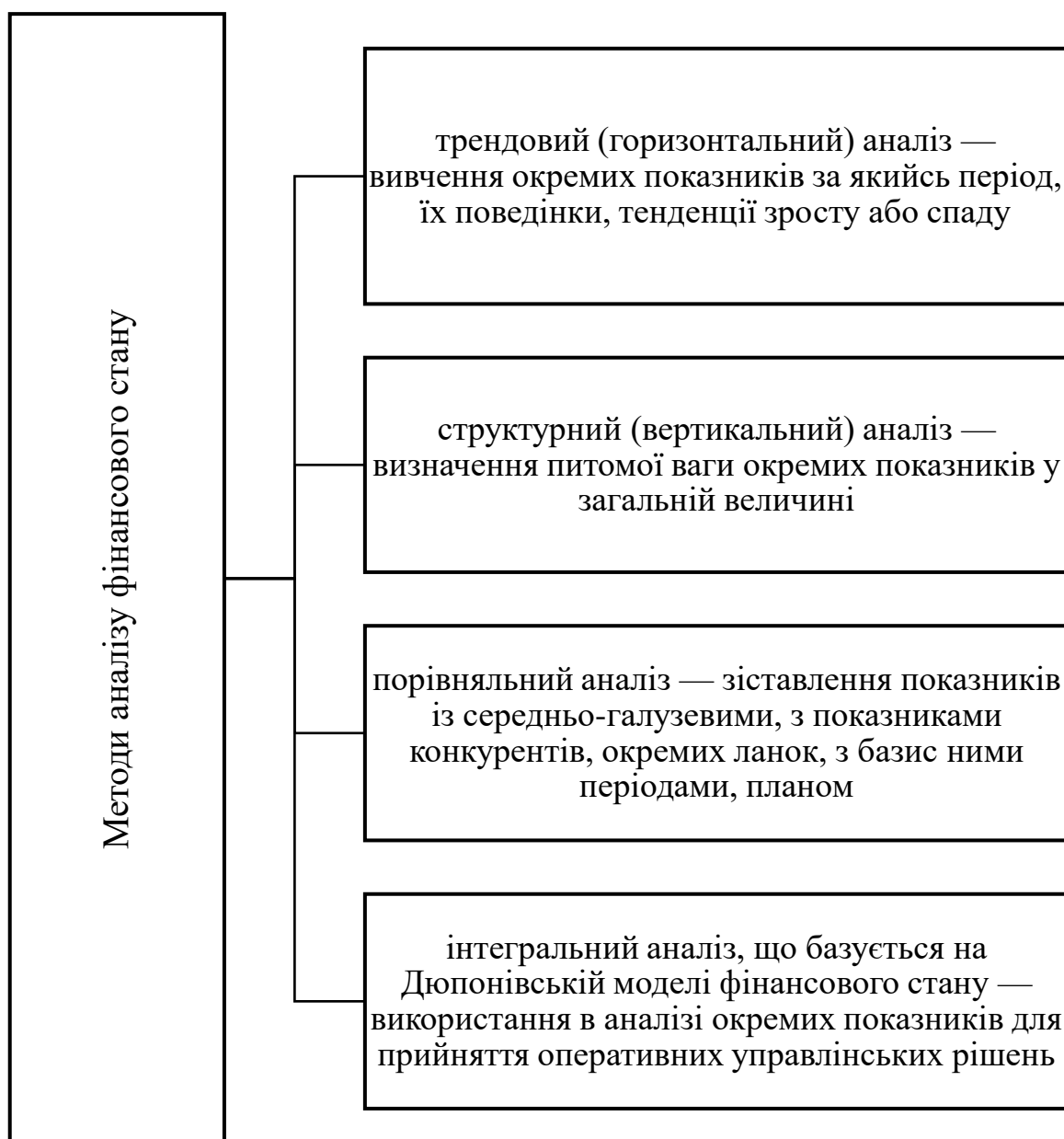

Рис. 1.3 Методи аналізу фінансового стану

Найчастіше для оцінки фінансового становища використовують порівняльний метод, разом з елементами горизонтального і (або) структурного методів. При проведенні фінансового аналізу повинні виконуватися наступні завдання (див. рис.1.4).

Основні
завдання
фінансового
аналізу

- загальна оцінка фінансового стану.

- перевірка виконання зобов'язань за розрахунками з бюджетом, банками, кредиторами, а також використання засобів за цільовим призначенням і забезпеченості ними

- перевірка використання права на кредитування, забезпеченості та ефективності кредиту

- виявлення можливостей поліпшення фінансового стану на основі залучення джерел і прискорення оборотності оборотних засобів

- розробка заходів щодо використання виявлених резервів і контроль за їх виконанням.

- Рис. 1.4 Основні завдання фінансового аналізу

Фінансове становище можна охарактеризувати системою показників, які представлені у фінансовому плані, а також в оперативному та бухгалтерському обліках та звітах компанії.

Найбільш повну і вичерпну інформацію про фінстан, його динаміку можна отримати, створивши спеціальний порівняльний аналітичний баланс на основі балансу компанії. Порівняльний аналітичний баланс складається на основі балансу шляхом додавання показників структури, динаміки і структурної динаміки інвестицій і джерел фінансування компанії. Ця

аналітична таблиця дає загальну картину всіх змін абсолютних і порівняльних значень статей і груп.

Показники порівняльного балансу ділять на декілька груп.

- Рис. 1.5 Показники порівняльного балансу

Найбільш важливими для розуміння змін загального фінансового стану підприємства можуть бути показники саме структурної динаміки балансу. Порівнюючи структурні зміни в активах і пасивах, можна розрахувати, з яких джерел в основному надходили нові засоби і в які активи ці нові кошти були в основному інвестовані.

Порівняльний аналітичний звіт охоплює велику кількість важливих показників, що характеризують статистику і динаміку фінансового становища. Звірка фактично включає горизонтальний і вертикальний аналіз. При проведенні горизонтального аналізу, визначають абсолютні і відносні зміни значень різних статей балансу за аналізований період. Метою вертикального аналізу є вивчення змін питомої ваги окремих статей у підсумкових показниках балансу.

2. Діагностика діяльності ТДВ „Охтирський хлібокомбінат”

2.1. Характеристика хлібокомбінату

ТДВ „Охтирський хлібокомбінат” створене з метою отримання прибутку шляхом виробництва та продажу хлібобулочних та кондитерських виробів.

Окрім цього, здійснюється роздрібна торгівля, яка представлена мережею 3-х торгових підприємств.

Середньооблікова чисельність колективу ТДВ „Охтирський хлібокомбінат” складає 277 чоловік.

Основні фінансово - господарські показники роботи підприємства представлені в таблиці 1.

Таблиця 3.1- Фінансові результати діяльності ТДВ „Охтирський хлібокомбінат”

за 2016 -2020 роки

Показники	Один. Вим.	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, послуг, робіт)	тис. грн.	10325,0	8491,8	22784,3	30235,3	14079,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	тис. грн.	8905,0	7440,8	21007,7	27366,7	11821,9
Валовий прибуток	тис. грн.	1420,0	1051,0	1776,6	2868,6	2257,4
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	тис. грн.	47,0	300,3	615,3	300,4	115,2
Податок на прибуток від звичайної діяльності	тис. грн.	14,0	195,0	446,1	185,6	32,9
Чистий прибуток	тис. грн.	33,0	105,3	169,2	114,8	82,3

2.2. Діагностика майнового стану підприємства

1. Показники МС, до яких належать:

1.1. Показник частка оборотних виробничих фондів в ОК знаходяться як ділення вартості ОВ фондів на вартість ОА

Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$Ч_{о.в.ф} = \frac{\Phi.№1(p.100 + p.120 + p.270)}{\Phi.№1(p.260 + p.270)}$$

На початок 2020 р: $Ч_{о.в.ф} = (548 + 210 + 345) / (1954 + 345) = 0,480$

На кінець 2020 р: $Ч_{о.в.ф} = (721 + 385 + 487) / (2434 + 487) = 0,545$

На кінець 2020 р спостерігається збільшення частки ОА у виробничій сфері на величину 0,065, що є позитивною стороною зміни розрахованого показника.

1.2. Показник частка основних засобів в активах знаходиться як ділення залишкової вартості основних фондів на вартість активів. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$Ч_{о.з.} = \frac{\Phi.№1.p.№0}{\Phi.№1p.280}$$

На початок 2020р $Ч_{о.з.} = 2109,7 / 4935,7 = 0,427$

На кінець 2020р $Ч_{о.з.} = 2415,7 / 5824,7 = 0,415$

Отже, частка коштів інвестованих в основних засобів в валюті балансу скоротилася на кінець 2020 р на величину 0,012. Це є позитивною тенденцією зміни чинника, особливо коли розмір обсягу реалізації продукції залишається незмінним або росте.

1.3. Показник коефіцієнт зносу основних засобів знаходиться як ділення величини зносу основних засобів до первісної вартості основних засобів .

Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться

$$K_{\text{зн.}} = \frac{\Phi.\text{№}1.\text{р.№}032}{\Phi.\text{№}1\text{р.}031}$$

На початок 2020р: $K_{\text{зн.}}=372,3/2482=0,15$

На кінець 2020р: $K_{\text{зн.}}=426,3/2842=0,15$

Отже, рівень фізичного і морального зносу основних засобів залишився незмінним при зміні зносу основних засобів та їх первісної вартості. Це є негативною тенденцією зміни показника (позитивна зміна показника - його зменшення).

1.4. Показник коефіцієнт оновлення основних засобів знаходиться як ділення збільшення за певний період первісної вартості основних засобів на первісної вартість основних засобів .

Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{\text{он}} = \frac{\Phi.\text{№}1. (\text{збільшення р.}031)}{\Phi.\text{№}1\text{р.}031}$$

На початок 2020р: $K_{\text{он}}=(2842-2482)/2482=0,145$

На кінець 2020 р: $K_{\text{он}}=(2842-2482)/2842=0,127$

Отже, рівень оновлення ОФ як на початок 2020 р, так і на кінець 2020 р є позитивною величиною, причому показник на кінець 2020 р зменшується на величину 0,018 що є негативною тенденцією зміни показника (позитивна зміна показника - його збільшення при не врахуванні інфляційного фактора).

1.5. Показник частка довгострокових фінансових інвестицій в активах знаходиться як ділення довгострокових фінансових інвестицій на вартість активів. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$Ч_{\text{л.ф.}} = \frac{\Phi.\text{№}1. (\text{р.}040 + \text{р.}045)}{\Phi.\text{№}1\text{р.}280}$$

На початок 2020р: $Ч_{\text{л.ф.}}=(180+45)/493,5=0,046$

На кінець 2020р: $Ч_{\text{л.ф.}}=(110+12)/5824,70=0,021$

Отже, частка довгострокових фінансових інвестицій в активах на кінець 2020 скоротилася до 0,025, а напрямок позитивних тенденцій показника є зростання при умові росту доходів від фінансових інвестицій. Отже, спостерігається збільшення диверсифікаційного ризику.

1.6. Показник частка основних виробничих активів знаходиться як ділення вартості основних виробничих фондів на вартість активів. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$Ч_{o.v.a} = \frac{\Phi.\text{№}1. (p.100+p.120+p.270)}{\Phi.\text{№}1p.280}$$

На початок 2020р $Ч_{o.v.a}=(548+210+345)/4935,7=0,223$

На кінець 2020р $Ч_{o.v.a}=(721+385+487)/5824,70=0,273$

Отже, частка мобільних основних виробничих фондів у валюті балансу на кінець 2020р збільшилася на величину 0,05 і спрямування позитивних тенденцій показника - збільшення.

1.7. Показник коефіцієнт мобільності активів знаходиться як ділення вартості мобільних активів на вартість немобільних активів. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{mob.} = \frac{\Phi.\text{№}1. (p.260+ p.270)}{\Phi.\text{№}1p.080}$$

На початок 2020р $K_{mob.}=(1954+345)/2636,70=0,872$

На кінець 2020р $K_{mob.}=(2434+487)/2903,70$

Отже, спостерігається збільшення обігових коштів на одиницю не обігових на величину 0,134 і спрямування позитивних тенденцій показника - збільшення, що означає підвищення потенційної можливості перетворення активів ліквідні гроші.

3. Аналіз фінансових показників стану ТДВ „Охтирський хлібокомбінат”

3.1. Аналіз ділової активності підприємства

2. Показники ДА, до яких належать:

2.1. Показник оборотність активів знаходиться як ділення чистої виручки від реалізації продукції до вартості активів. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{т} = \frac{\Phi.№2.p№035}{\Phi.№1p.280}$$

На початок 2020р $K_{т}=713,67/493 5,70=0,146$

На кінець 2020р $K_{т}=700,17/5824,70=0,120$

На основі розрахованого показника на початок та кінець 2020р можна сказати, що спостерігається зменшення чистої виручки від реалізації продукції на 1 коштів, інвестованих в активи на величину 0,026 - це негативно, тому що спрямування позитивних тенденцій показника - збільшення.

2.2. Показник фондівдача знаходиться як ділення чистої виручки від реалізації продукції на вартість ОВФ. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$\Phi_{оф} = \frac{\Phi.№2.p№035}{\Phi.№1p.030}$$

На початок 2020р $\Phi_{оф}= 713,67/2109,70 = 0,338$

На кінець 2020р $\Phi_{оф}= 700,17/2415,70 = 0,290$

Отже, спостерігається зменшення чистої виручки від реалізації продукції на одиницю ОВФ на величину 0,048 - це негативно, тому що спрямування позитивних тенденцій показника - збільшення.

2.3. Показник коефіцієнт оборотності ОК знаходиться як

ділення чистої виручки від реалізації продукції на ОК. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_o = \frac{\text{Ф.№2.p.№035}}{\text{Ф.№1(p.260+p.270)}}$$

На початок 2020р $K_o = 713,67 / (1954 + 345) = 0,310$ (оборотів)

На кінець 2020р $K_o = 700,17 / (2434 + 487) = 0,240$ (оборотів)

Отже, спостерігається зменшення кількості оборотів на величину 0,07, хоча спрямування позитивних тенденцій показника - збільшення його.

2.4. Показник період 1 обороту ОК знаходиться як ділення 360 днів на коеф. оборотності ОК:

$$Ч_o = 360 / K_o$$

На початок 2020р $Ч_o = 360 / 0,310 = 1161$ (днів)

На кінець 2020р $Ч_o = 360 / 0,240 = 1500$ (днів)

Отже, спостерігається збільшення показника на 339 днів, що є негативною зміною показника, бо зростає середній період. Тобто проходить більше часу від моменту виробництва продукції до моменту отримання коштів за продані вироби.

2.5. Показник коефіцієнт оборотності запасів знаходиться як ділення собівартості реалізації на середні запаси. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{o.з} = \frac{\text{Ф.№2.p.№040}}{\text{Ф.№1(p.100+p.120+p.130+p.140)}}$$

На початок 2020р $K_{o.з} = 212 / (548 + 210 + 125 + 98) = 0,216$ (оборотів)

На кінець 2020р $K_{o.з} = 3342 / (721 + 385 + 147 + 104) = 0,252$ (оборотів)

На основі розрахованого показника на початок та кінець 2020р можна сказати, що показник збільшився на 0,036 обороти, що є позитивною зміною

тенденції показника.

2.6. Показник період 1 обороту запасів знаходиться як ділення 360 днів на коефіцієнт оборотності запасів. Даний показник знаходиться:

$$Ч_3 = 360 / K_{o,з}$$

На початок 2020р $Ч_3 = 360 / 0,216 = 1666$ (днів)

На кінець 2020р $Ч_3 = 360 / 0,252 = 1428$ (днів)

Отже, на кінець 2020р показник зменшився на 238 днів, що є позитивною тенденцією зміни показника, якщо така зміна не перешкоджає нормальному процесу виробництва, не загрожує дефіцитом матеріальних ресурсів.

2.7. Показник коефіцієнт оборотності ДЗ знаходиться як ділення чист. вартості на середню дебіторську заборгованість.

Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{д.з.} = \frac{\text{Ф.№2.р№035}}{\text{Ф.№1(р.050+р.170+р.180+р.190+р.200+р.210)}}$$

На початок 2020р $K_{д.з.} = 713,67 / (214 + 28 + 44 + 62 + 45) = 1,82$ (оборотів)

На кінець 2020р $K_{д.з.} = 700,17 / (245 + 34 + 51 + 12 + 87) = 1,63$ (оборотів)

Отже, спостерігається на кінець 2020р зменшення на величину 0,19 оборотів перевищення виручки над дебіторською заборгованістю, що є негативною тенденцією зміни розрахованого показника.

2.8. Показник періоду погашення ДЗ. Даний показник знаходиться:

$$Ч_{д.з.} = 360 / K_{д.з.}$$

На початок 2020р: $Ч_{д.з.} = 360 / 1,82 = 197$ (днів)

На кінець 2020р: $Ч_{д.з.} = 360 / 1,63 = 220$ (днів)

Отже, на кінець 2020р спостерігається збільшення середнього періоду

погашення дебіторської заборгованості на 23 днів, що є негативною тенденцією зміни даного показника.

2.9. Показник коефіцієнт оборотності ГП знаходиться як ділення чистої виручки від реал. продукції на вартість готової продукції. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{г.п.} = \frac{\Phi.№2.p№035}{\Phi.№1p.130}$$

На початок 2020р $K_{г.п.}=713,67/125=5,709$ (оборотів)

На кінець 2020р $K_{г.п.}=700,17/147=4,763$ (оборотів)

На основі розрахованого показника на початок та кінець 2020р можна сказати, що спостерігається скорочення даного показника на величину 0,946 оборотів на кінець 2020р, що є негативною тенденцією зміни даного показника.

2.10. Показник період погашення КЗ знаходиться як ділення середньої КЗ, помноженої на 360 днів, на собівартість реалізації. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$Ч_{к.з.} = \frac{\Phi.№1. (p.50+p.520+p.530+p.550+p.580)}{\Phi.№2p.040}$$

На початок 2020р $Ч_{к.з.}=(197,43+246,79+222,11)/212=3$ (дня)

На кінець 2020р $Ч_{к.з.}=(232,99+174,74+465,98)/342=3$ (дня)

Отже, середній період сплати нашим підприємством КЗ на кінець 2020р відповідає даному показнику на початок 2020р, хоча зменшення є бажаною зміною цього показника.

2.11. Показник період операц. циклу знаходиться додаванням періодів запасу і дебіторської заборгованості. Даний показник знаходиться:

$$Ч_{о.ц.} = Ч_з + Ч_{дз}$$

На початок 2020р: $Ч_{о.ц.} = 1666 + 197 = 1863$

На кінець 2020р: $Ч_{о.ц.} = 1428 + 220 = 1648$

На основі розрахованого показника на початок та кінець 2020р можна сказати, що термін переходу від придбання наших ресурсів до отримання грошей скоротилась на 215 днів, зменшення - бажана зміна цього показника.

2.12. Показник період фінанс. циклу знаходиться як різниця у періодах операц. циклу і погашення КЗ. Даний показник знаходиться:

$$Ч_{ф.ц.} = Ч_{о.ц.} - Ч_{к.з.}$$

На початок 2020р $Ч_{ф.ц.} = 1863 - 3 = 1860$ (днів) На кінець 2020р $Ч_{ф.ц.} = 1648 - 3 = 1645$ (днів)

Отже, період обороту коштів на кінець 2020р скоротився на 215 днів, що є позитивною стороною зміни цього показника.

2.13. Показник коефіцієнт оборотності вл. капіталу знаходиться як ділення чист. виручки від реал. продукції на вартість вл. капіталу. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{в.к.} = \frac{\text{Ф.№2.р.035}}{\text{Ф.№1(р.380+р.430+р.630)}}$$

На початок 2020р: $K_{в.к.} = 713,67 / (1382 + 394,86) = 0,402$

На кінець 2020р: $K_{в.к.} = 700,17 / (2329,89 + 232,99) = 0,273$

Отже, на кінець 2020р спостерігається зменшення чистої виручки від реалізації продукції на 1 власного капіталу на 0,129, що є небажаною зміною розрахованого показника.

3.2. Аналіз рентабельності підприємства.

Показники рентабельності, до яких належать:

3.1. Показник рентабельності активів за прибутком від звичайної

діяльності знаходиться як ділення прибутку від звичайної діяльності на вартість активів. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$R_{зв} = \frac{\text{Ф.№2.р.190}}{\text{Ф.№1р.280}}$$

На початок 2020р $R_{зв}=344,75/4935,70=0,070$

На кінець 2020р $R_{зв}=202,63/5824,70=0,035$

Отже на кінець з2020р спостерігається зменшення прибутку від звичайної діяльності на 1 коштів, інвестованих в активи на величину 0,035 що є небажаною зміною розрахованого показника.

3.2. Показник рентабельності капіталу за чистим прибутком знаходиться як ділення чистого прибутку на вартість капіталу. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$R_a = \frac{\text{Ф.№2.р.220}}{\text{Ф.№1р.280}}$$

На початок 2020р $R_a=344,75/4935,70=0,070$

На кінець 2020р $R_a=202,63/5824,70=0,035$

Отже, на кінець 2020р спостерігається зменшення чистого прибутку на 1 інвестованих в капітал коштів на величину 0,035 що є небажаною зміною розрахованого показника.

3.3. Показник рентабельності власного капіталу знаходиться як ділення чистого прибутку на власний К. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$R_{в.к} = \frac{\text{Ф.№2.р.220}}{\text{Ф.№1р.380}}$$

На початок 2020р $R_{в.к.} =344,75/1382=0,249$

На кінець 2020р $R_{в.к} = 202,63/2329,89 = 0,087$

Отже, на кінець 2020р спостерігається зменшення ч. прибутку на 1 власного капіталу на величину 0,162 що є небажаною зміною розрахованого показника.

3.4. Показник рентабельності виробничих фондів знаходиться як ділення ч. прибутку на вартість виробничих фондів. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$R_{вф} = \frac{\Phi.№2.p.220}{\Phi.№1(p.030+p.100+p.120)}$$

На початок 2020р $R_{в.ф.} = 344,75/(2109,7+548+210) = 0,120$

На кінець 2020р $R_{в.ф.} = 202,63/(2415,70+721+385) = 0,057$

Отже, на кінець 2020р спостерігається зменшення ч. прибутку на 1 вартості виробничих фондів на величину 0,062 що є небажаною зміною розрахованого показника.

3.5. Показник рентабельності реалізованої продукції за прибутком від реалізації знаходиться як ділення прибутку від реалізації на суму виручки. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$R_Q = \frac{\Phi.№2 (p.050 + p.070 + p.080)}{\Phi.№2 p.035}$$

На початок 2020р $R_Q = (501,67 - 88 - 21)/713,67 = 0,55$

На кінець 2020р $R_Q = (358,17 - 94 - 32)/700,17 = 0,33$

Отже, на кінець 2020р спостерігається скорочення чистого. прибутку від реалізації на 1 виручки на величину 0,22 що є небажаною зміною розрахованого показника.

3.6. Показник рентабельності реалізованої продукції за прибутком від опер. діяльності знаходиться як ділення прибутку від опер. діяльності да суму

виручки. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$R_Q^{on} = \frac{\Phi.№2.p.100}{\Phi.№2p.035}$$

На початок 2020р $R_Q^{on} = 418,67/713,67 = 0,587$

На кінець 2020р $R_Q^{on} = 259,17/700,17 = 0,370$

Отже, на кінець 2020р спостерігається зменшення прибутку від опер. діяльності на 1 виручки на величину 0,217 що є небажаною зміною розрахованого показника.

3.7. Показник коефіцієнт реалізованої продукції за чистим прибутком знаходиться як ділення чистого прибутку на суму виручки. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$R_Q^ч = \frac{\Phi.№2.p.220}{\Phi.№2p.035}$$

На початок 2020р $R_Q^ч = 344,75/713,67 = 0,483$

На кінець 2020р $R_Q^ч = 202,63/700,17 = 0,289$

Отже, на кінець 2020р спостерігається зменшення ч. прибутку на 1 виручки на величину 0,194 що є небажаною зміною розрахованого показника.

3.8. Показник коефіцієнт реінвестування знаходиться як ділення реінвестованого прибутку на чистий прибуток. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_p = \frac{\Phi.№1.збільшення по (p.340+ p.350)}{\Phi.№2p.220}$$

На початок 2020р $K_p = ((174,74 - 98,71) - (465,98 - 197,43)) / 344,75 = -0,558$

На кінець 2020р $K_p = ((174,74 - 98,71) - (465,98 - 197,43)) / 202,63 = -0,950$

Отже, як на початок, так і на кінець 2020р розрахований показник є

негативною величиною, що говорить про те, що ч. прибуток не спрямовується на зростання вл. капіталу, і це є негативною зміною розрахункового показника.

3.9. Показник коефіцієнт стійкості економічного зростання знаходиться як ділення резервного прибутку на власний капітал. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{c.e.z.} = \frac{\text{Ф.№1 збільшення по (р.340+ р.350)}}{\text{Ф.№1р.380}}$$

На початок 2020р $K_{c.e.z.} = ((174,74 - 98,71) - (465,98 - 197,43)) / 1382 = -0,139$

На кінець 2020р $K_{c.e.z.} = ((174,74 - 98,71) - (465,98 - 197,43)) / 2329,89 = -0,083$

Отже, як на початок, так і на кінець 2020р розрахований показник є негативною величиною, що говорить про те, що швидкість зростання вл.капіталу за чистим прибутком не прискорюється, і це є негативною зміною розрахункового показника.

3.10. Показник період окупності K знаходиться як ділення вартості активів на чистий прибуток. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$T_k = \frac{\text{Ф.№1.р.280}}{\text{Ф.№2р.220}}$$

На початок 2020р $T_k = 4935,7 / 344,75 = 14,32$

На кінець 2020р $T_k = 5824,7 / 202,63 = 28,75$

Отже, на кінець 2020р період, за який кошти, що інвестовані в активи, будуть компенсовані чистим прибутком, збільшився на величину 14,43 і це є небажаною зміною розрахованого показника.

3.11. Показник період окупності вл. K знаходиться як ділення вартості власного K до чистого прибутку. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$T_{\text{в.к.}} = \frac{\Phi.\text{№}1.p.380}{\Phi.\text{№}2p.220}$$

На початок 2020р $T_{\text{в.к.}}=13\ 82/344,75=4,009$

На кінець 2020р $T_{\text{в.к.}}=2329,89/202,63=11,498$

Отже, на кінець 2020р період, за який власний капітал буде компенсований чистим прибутком, збільшився на величину 7,489, коли зменшення розрахункового показника бажана його зміна.

3.3. Аналіз фінансової стійкості підприємства.

4. Показники фінансової стійкості, до яких належать:

4.1. Показник об'єм робочого капіталу знаходиться як різниця величини власного капіталу, довгострокових зобов'язань та основних фондів. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$P_{\text{к}}=\Phi.\text{№}1\ p.380+p.430+p.480-p.080$$

На початок 2020р $P_{\text{к}}=1382+394,86+2196,37-2636,70=1336,53$

На кінець 2020р $P_{\text{к}}=2329,89+232,99+1980,38-2903,70=1639,56$

Розрахований показник на кінець 2020р збільшився на 303,03 тис. грн., що свідчить про позитивний напрямок зміни цього показника, а,

отже підприємство здатне не лише оплатити поточні борги, а й має можливість розширити виробництво.

4.2. Показник маневреність робочого капіталу знаходиться як ділення вартості запасів на суму робочого капіталу. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$M_{\text{р.к.}} = \frac{\Phi.\text{№}1. (p.100 + p.120 + p.130 + p.140)}{\Phi.\text{№}i (p.260 + p.270 - p.620 - p.630)}$$

На початок 2020р $M_{p.k.}=(548+210+125+98)/(1954+345-962,47)=0,734$

На кінець 2020р $M_{p.k.}=(721+385+147+104)/(2434+487-1281,44)=0,827$

Розрахований показник на кінець 2020р збільшився на величину 0,093. Проте зменшення $M_{p.k.}$ є бажаною тенденцією зміни, так як збільшується у кінцевому результаті платоспроможність підприємства.

4.3. Показник коефіцієнт покриття запасів знаходиться як ділення вл. капіталу майбутніх виплат, довгострокових та поточних зобов'язань за мінусом ОФ на вартість запасів. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{п.з.} = \frac{\Phi.№1. (p.380+p.430+p.480+p.080+p.500+p.520+p.530+p.540)}{\Phi.№1(p.100+p.120+p.140)}$$

На початок 2020р

$K_{п.з.}=(1382+394,86+2196,37+2636,70+197,43+246,79+222,11)/(548+210+98)=8,5$

На кінець 2020р

$K_{п.з.}=(2329,89+232,99+1980,38+2903,70+232,99+174,74+465,98)/$
 $(721+385+104) =6,88$

Розрахований показник на кінець 2020р зменшився на величину 1,62 в порівнянні з нормативом зменшення $K_{п.з.}$ показує негативну зміну його.

4.4. Показник коефіцієнт фінансової незалежності знаходиться як ділення власного капіталу на пасиви. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{авт} = \frac{\Phi.№1. (p.380+ p.430+p.630)}{\Phi.№1p.640}$$

На початок 2020р $K_{авт}=(1382+394,86)/4935,70=0,360$

На кінець 2020р $K_{авт}=(23\ 29,84+23\ 2,99)/5\ 824,70=0,440$

Розрахований показник на кінець 2020р збільшився на величину 0,08 та в порівнянні з нормативом $K_{авт}>0,5$ наше підприємство не

залежить від позикових джерел, та зможе виконувати свої зовнішні зобов'язання за рахунок вл. активів.

4.5. Показник коефіцієнт фінансової залежності знаходиться як ділення пасивів на власний капітал. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{ф.з.} = \frac{\text{Ф.№1.р.640}}{\text{Ф.№1(р.380+р.430+р.630)}}$$

На початок 2020р $K_{ф.з.}=4935,70/(1382+394,86)=2,778$

На кінець 2020р $K_{ф.з.}=5824,70/(2329,89+232,99)=2,273$

Розрахований показник на кінець 2020р зменшився на 0,505 що є позитивною тенденцією зміни показника, та в порівнянні з нормативом ($K_{ф.з.}=2$) даний показник на кінець 2020р свідчить про фін. незалежність від позикових джерел.

4.6. Показник коефіцієнт маневреності власного капіталу знаходиться як ділення власних оборотних засобів на власний капітал. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{м.} = \frac{\text{Ф.№1.(р.380+р.430+р.630-р.080)}}{\text{Ф.№1 (р.380+р.430+р.630)}}$$

На початок 2020р $K_{м.}=(1382+394,86-2636,70)/(1382+394,86)=-0,484$

На кінець 2020р $K_{м.}=(2329,89+232,99-2903,70)/(2329,89+232,99)=-0,133$

Розрахований показник на кінець 2020р збільшився, хоча у порівнянні з нормативом ($K_{м.}>0,5$), цей показник є меншим. Цей факт говорить, що підприємство є залежним від позик. джерел, наше підприємство не зможе виконати зовнішніх зобов'язань за рахунок вл. активів.

4.7. Показник коефіцієнт концентрації позик. капіталу знаходиться як ділення позикового капіталу на пасиви. Згідно форм фінансової

звітності даний показник знаходиться:

$$K_{п.к} = \frac{\Phi.№1. (p.480+p.620)}{\Phi.№1p.640}$$

На початок 2020р $K_{п.к.}=(2196,37+962,47)/4935,70=0,640$

На кінець 2020р $K_{п.к.}=(1980,38+1281,44)/5824,70=0,560$

Розрахований показник на кінець 2020р зменшився, що свідчить про позитивний напрямок змін, але в порівнянні з нормативним

($K_{п.к}<0,5$), він збільшився.

4.8. Показник коефіцієнт фінансової стабільності знаходиться як ділення власних коштів на позикові кошти. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{ф.с.} = \frac{\Phi.№1(p.380+p.430+p.630)}{\Phi.№1 (p.480+p.620)}$$

На початок 2020р $K_{ф.с.}=(1382+394,86)/(2196,37+962,47)=0,563$

На кінець 2020р $K_{ф.с.}=(2329,89+232,99)/(1980,38+1281,44)=0,786$

Розрахований показник збільшився на кінець 2020р на 0,223, що свідчить про позитивний напрямок зміни, проте в порівнянні з нормативним ($K_{ф.с}>1$) значенням показника, цей показник є меншим, а значить підприємство не забезпечує заборгованості вл. коштами; позикові перевищують вл. кошти, а це в свою чергу свідчить про те, що підприємство не є фінансово стійким.

4.9. Показник коефіцієнт ліверджу знаходиться як ділення власних коштів на позикові кошти. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$\Phi_{л} = \frac{\Phi.№1.p.480}{\Phi.№1(p.380+p.430+p.630)}$$

На початок 2020р $\Phi_{л}=2196,37/(1382+232,99)=1,360$

На кінець 2020р $\Phi_{л}=1980,38/(2329,89+394,86)=0,727$

Розрахований показник на кінець 2020р зменшився на величину 0,633 що свідчить про позитивний напрямок зміни, та в порівнянні з нормативним значенням ($\Phi_{л}<0.25$) розрахований показник на початок і кінець 2020 р значно перевищує нормативний, що характеризує залежність підприємства від довгостр. зобов'язань. Крім цього підвищення величини показника свідчить про підвищення фін. ризику.

4.10. Показник коефіцієнт фінансової стійкості знаходиться як ділення суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань на пасиви. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{ф.с.} = \frac{\Phi.№1.p.(p.380+p.430+p.480+p.630)}{\Phi.№1p.640}$$

На початок 2020р $K_{ф.с.}=(1382+394,86+2196,37)/4935,70=0,805$

На кінець 2020р $K_{ф.с.}=(2329,89+232,99+1980,38)/5824,70=0,780$

Розрахований показник на кінець 2020 р зменшився і порівнянні з нормативним значенням цього показника ($K_{ф.с.} >0,85-0,90$).

3.4. Аналіз ліквідності (платоспроможності) підприємства.

5. Показники ліквідності (платоспроможності), до яких належать:

5.1. Показник коефіцієнт ліквідності (покриття) знаходиться; як ділення поточн. активів на поточн. пасиви. Згідно форм фінансово звітності даний показник знаходиться:

$$K_{лп.} = \frac{\Phi.№1.p260}{\Phi.№1p.620}$$

На початок 2020р $K_{лп.}=1954,00/962,47=2,030$

На кінець 2020р $K_{л.п.} = 2434,00/1281,44 = 1,899$

Розрахований показник на кінець 2020р зменшився ш величину 0,131 та перевищує критичне значення нормативу ($K_{л.п.} = 1$). Цей факт говорить, що підприємство має достатньо обігових коштів для) погашення боргів протягом року.

5.2. Показник коефіцієнт ліквідності швидкої знаходиться як ділення поточн. активів за мінусом вартості запасів на поточні пасиви. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{л.ш.} = \frac{\Phi.№1.p.260-(p.100+p.110+p.120+p.130+p.140)}{\Phi.№1p.620}$$

На початок 2020р $K_{л.ш.} = 1954-(548+210+125+98)/962,47 = 1,011$

На кінець 2020р $K_{л.ш.} = 2434-(721+385+147+104)/1281,44 = 0,840$

Розрахований показник на кінець 2020р зменшився на величину 0,171 що є негативною стороною зміни показника, розрахований показник є нижчий ніж нормативний ($K_{л.ш.} > 1$) на кінець 2020р.

5.3. Показник співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості знаходиться як ділення деб. заборгованості на кредиторську заборгованість. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{л.к.} = \frac{\Phi.№1 (p. 160+p. 170+p. 180+p. 190+p.200+p.210)}{\Phi.№1(p.520+p.530+p.540)}$$

На початок 2020р $K_{л.к.} = (63+28+44+62+45)/(246,79+222,11) = 0,516$

На кінець 2020р $K_{л.к.} = (70+34+51+12+87)/(174,74+465,98) = 0,396$

Розрахований показник на кінець 2020р зменшився на величину 0,12, і залишився нижче від нормативного значення ($K_{л.к.} = 1$), така зміна показника говорить про те, що підприємство поки не має здатності розрах. з кредиторами за рахунок дебіторів протягом 2020р.

5.4. Показник коеф. ліквідності абсолютної знаходиться як

ділення поточн. активів за мінусом вартості запасів на поточні пасиви. Згідно форм фінансової звітності даний показник знаходиться:

$$K_{\text{л.а.}} = \frac{\Phi. \text{№} 1. (p. 230 + p. 240)}{\Phi. \text{№} 1 p. 620}$$

На початок 2020р $K_{\text{л.а.}} = (145 + 13) / 962,47 = 0,164$

На кінець 2020р $K_{\text{л.а.}} = (182 + 22) / 1281,44 = 0,159$

Розрахований показник на кінець 2020р зменшився на величину 0,005, що свідчить про негативну сторону зміни, залишається значно меншим за нормативне значення показника, що характеризує неготовність підприємства дуже швидко ліквідувати короткостр.заборгованість.

Висновок.

На основі проведеного дослідження дочірнього ТДВ „Охтирський хлібокомбінат" можна зробити деякі висновки.

Підприємство працює в низько прибутковій галузі - переробка сільськогосподарської продукції, яка останнє десятиріччя перебуває в занепаді. Крім того в Україні існують фіксовані ціни на зерно та вироби з нього, які є нижчими за собівартість, тому підприємство є низько прибутковим. До того ж завантаженість потужностей підприємства, а отже і обсяг реалізації продукції обумовлено дією багатьох зовнішніх факторів, таких як врожайність зернових, ціна на зерно, обсяги державних закупівель, фінансового стану контрагентів - замовників та споживачів, політики уряду щодо експорту зерна і т.д.

На основі проведеної діагностики стану підприємства видно покращення ефективності діяльності підприємства, що перш за все проявлялося в збільшенні прибутку від реал. продукції, більшому завантаженні виробничих потужностей, оновлення основних фондів, підвищення показників рентабельності, покращення умов праці, застосування нових виробничих ліній

Список використаної літератури.

1. Агафонова Л.Г., Рога О.В. Підготовка бізнес-плану. – К.: Товар “Знання”, КОО. 2017 – 158 с.
2. Анализ хозяйственной деятельности. Учебное пособие/ Под ред. Л.С.Савицкой. – М.: ЮНИТИ, 2016.
3. Бойчик І.М., Харів П.С. та ін. Економіка підприємства: навч. посібник. – К.: “Каравела”, Львів: “Новий світ”, 2018. – 298с.
4. Економіка підприємства: навч.-метод. посібник для сам. вивч. дисц. / Г.О.Швиданенко, С.Ф.Покропивний, С.М.Клименко та ін. – К.: КНЕУ, 2017. – 248с.
5. Економіка підприємства: підручн./За заг. ред. С.Ф.Покропивного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. - К.: КНЕУ, 2016. – 528с., іл.
6. Ерухомич И.Л. Ценообразование: научно-методическое пособие. – К.: МАУП, 1998.-104с.
7. Бланк И. А. Финансовый менеджмент. Учеб. курс. Киев.: НИКА-ЦЕНТР, 2009.
8. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч.-метод. Посібник для самост. Вивчення дисципліни. – К.: КНЕУ, 2017. – 263с.
9. Коробов М.Я. Фінанси промислового підприємства: Підручник. – К.: Либідь, 2016. – 160с.
10. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. Посіб. – 2-ге вид., стер.- К.: Т-во “Знання”, КОО, 2018. – 378с.
11. Крайник О.П., Клепикова З.В. Фінансовий менеджмент. Навч.посіб. Львів:”Інтелект”, Київ:”Данкор”. – 2016.
12. Методические рекомендации по формированию себестоимости продукции (работ, услуг) в промышленности. – К.: 2001. – 175с.
13. Методичні вказівки до проходження переддипломної практики

та дипломного проектування для студентів спеціальності “Економіка підприємства” всіх форм навчання.

14. Плоткін Я.Д., Янушкевич О.К. Організація і планування на машинобудівному підприємстві. Навч. Видання. – Львів: Світ, 2016. – 352с.

15. Райсберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 446с.

16. Щедрина Т. Конкурентоспроможність : Як її досягнути?//Діловий вісник . – 2017 . – №2-6.

17. Экономика предприятия: Учебное пособие / Под общ. ред. д.э.н. проф. Л.Г. Мельника. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2011. – 632с.

18. Экономическая энциклопедия / Гл. ред. Л.И. Абалкин. – М.: ОАО Издательство «Экономика», 2009. – 1005с.

19. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник. – Суми: Університетська книга, 2015. – 378 с. (<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>)

20. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. - 864 с

21. Мотиваційні механізми дематеріалізаційних та енергоефективних змін національної економіки : монографія / за заг. ред. доктора екон. наук, проф. І. М. Сотник. – Суми : Університетська книга, 2016. – 368 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80197>

22. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. – 572 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>

23. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V

промислових революцій. Сумський державний університет, с. 180.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>

24. Экономика и бизнес: учебник / под ред. д.э.н., проф. Л. Г. Мельника, д.э.н., доц. А. И. Каринцевой. – Сумы : Университетская книга, 2018. – 608 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80201>

25. Экономика развития: учебное пособие / под ред. д.-ра экон. наук, проф. Л. Г. Мельника, канд. экон. наук А. Вик. Кубатко. Сумы : «Университетская книга», 2017. 352 с. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/80184/1/%d0%adkonomyka_razvytyia.pdf

26. The effects of the management of natural energy resources in the European Union / V. Voronenko, B. Kovalov, D. Horobchenko, P. Hrycenko // Journal of Environmental Management and Tourism. – Craiova: ASERS Publishing, 2017. – Vol. 8, Issue Number 7(23), P. 1410-1419. Available at: <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/1777>

27. Kubatko, O. V., Chortok, Y. V., Honcharenko, O. S., Nechyporenko, R. M., & Moskalenko, I. M. (2019). Studying Features of Vehicle Type Selection by Trade and Logistics Enterprise. Mechanism of economic regulation. – 2019. – №3. – С. 73–82. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76448>

28. Melnyk L., Sommer H., Kubatko O., Rabe M., Fedyna S. (2020). The economic and social drivers of renewable energy development in OECD countries. Problems and Perspectives in Management,18(4), 37-48. doi:10.21511/ppm.18(4).2020.04

29. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Kubatko, O., Karintseva, O., & Derykolenko, A. (2019). Disruptive technologies for the transition of digital economies towards sustainability. Economic Annals-XXI, 179(9-10), 22-30. doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V179-02>

30. Melnyk L.G., Kubatko O. The impact of green-innovations on environmental quality and energy resource consumption. International economic

relations and sustainable development : monograph / edited by Dr. of Economics, Prof. O. Prokopenko, Ph.D in Economics T. Kurbatova. – RudaŚląska : Drukarnia i Studio GraficzneOmnidium, 2017. – 272 p. ISBN 978-83-61429-11-1

31. Melnyk, L., Matsenko, O., Dehtyarova, I. & Derykolenko, O. (2019). The formation of the digital society: social and humanitarian aspects. Digital economy and digital society. T. Nestorenko& M. Wierzbik-Strońska (Ed.). Katowice: Katowice School of Technology. [in Ukrainian].URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74570>